

ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРА ЯК СКЛАДОВА ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

В статті розглянуто поняття «інформаційна культура» і способи її формування в рамках спеціального курсу «Основи інформаційної культури».

Ключові слова: інформаційна культура, інформаційна компетентність, нові інформаційні технології.

В умовах інформатизації суспільства, досить актуальною є проблема формування інформаційної культури. За думкою фахівців, інформаційна культура є показником не тільки професійної культури, але й важливим фактором розвитку кожної особистості. Тому провідним завданням інформатизації процесу навчання сьогодні виступає формування інформаційної культури особистості, як сутнісної характеристики освіченості людини, що є сукупністю знань і навичок про основні методи представлення знань разом з вміннями застосовувати їх на практиці для постановки та розв'язання професійних завдань. Інформаційна культура має на увазі також вміння студента адекватно формулювати свою потребу в інформації, ефективно здійснювати пошук потрібної інформації у всій сукупності інформаційних ресурсів, адекватно відбирати і оцінювати інформацію, а також здібність до інформаційного спілкування, комп'ютерну грамотність. Інформаційна культура – це ще і особливий стиль мислення, адекватний вимогам сучасного інформаційного суспільства.

У психолого-педагогічних дослідженнях протягом останніх років розглядаються різноманітні аспекти формування інформаційної культури людини. Безпосередньо питання сутності інформаційної культури приділяється увага в роботах В.О. Виноградова, А.П. Єршова, В.А. Кайміна, В.З. Когана, В.Ю. Мілітарьова, Ю.А. Первина, В.М. Розина, Л.В. Скворцова, В.Ф. Сухіної, І.М. Яглома. Становлення інформаційної культури відбувається в процесі навчання і професійної діяльності через їх інтеграцію. Аспекти формування всебічно розвиненої, гармонійної особистості в умовах інформаційного суспільства піднімався в роботах Б.С. Гершунського, В.І. Громики, Л.Б. Ігельсона, В.Я. Ляудис, Є.І. Машбиця, В.М. Монахова, П.І. Підкасистого, Н.Ф. Талізної, О.К. Тихомирова. Впливу нових інформаційних технологій на зміст навчання присвячені роботи Л.І. Білоусової, Д.Х. Джонасена, О.М. Довгялла, А.П. Єршова, М.П. Лапчика, С.С. Лаврова, О.Ю. Уварова. Проблеми формування предметних комп'ютерних середовищ і педагогічних програмних засобів розглядаються у роботах П.Л. Брусилівського, О.Г. Гейна, Н.Л. Луїної, В.О. Петрушина, С.А. Ракова, І.В. Синельник. Застосування у навчанні ідей і засобів штучного інтелекту щодо формування інформаційної культури людини обґрунтовано в роботах О.М. Довгялла, М.І. Жалдака, Г.С. Поспелова, Д.О. Поспелова, Ю.С. Рамського.

Розвиток інформаційної культури є предметом дослідження багатьох наук: кібернетики, інформатики, системології, бібліотекознавства та ін. Поняття інформаційна культура – багатоаспектне та різнопланове. За одним із визначень – це інформаційна діяльність людини, яка з одного боку спрямована на ефективний пошук та використання інформації, а з іншого боку – на її формування, збереження та перетворення. Вміння знаходити і використовувати потрібну інформацію є важливим елементом сучасного компетентного фахівця.

В умовах збільшення потоку інформації необхідні вміння та навички різноманітного пошуку інформації та її використання: від роботи з електронним каталогом, комп'ютерної грамотності до перегляду інформації в мережі Інтернет. Тому перед вищим навчальним закладом стоїть завдання – навчити студентів користуватися сучасними комп'ютерними технологіями.

Традиційно розв'язання цього завдання покладено на курс «Нові інформаційні технології» (2 курс), де здійснюється ознайомлення роботою із електронними джерелами

інформації. Серед електронних джерел треба відмітити електронний каталог, Інтернет-ресурси, повнотекстові бази даних та інші. Однак повноцінне формування елементів інформаційної культури в студентів не фізико-математичного профілю можна тільки в умовах спеціального курсу «Основи інформаційної культури». Мета курсу – сформувати у студентів сукупність знань, вмінь та навичок раціонального використання інформації та інформаційних технологій в під час навчання. Тобто студенти повинні навчитись різноманітним методам пошуку та аналізу інформації.

Програма навчання включає 2 етапи:

1. Заняття для студентів 1 курсу: «Елементи інформаційної культури». Основна мета: навчити читачів вести самостійний пошук інформації по бібліотечним каталогам і картотекам. Особливо за електронним каталогом та базами даних.

2. Заняття для студентів старших курсів: «Науковий пошук інформації». Основна мета навчити раціональним методам пошуку фахової інформації за допомогою бібліографічних посібників та баз даних.

Заняття з «Основ інформаційної культури» – лекційно-практичні. При цьому теоретичні заняття з автоматизованого пошуку проводяться на комп'ютері з використанням слайдів програми PowerPoint, що робить їх більш яскравими та цікавими. Обов'язковим і важливим елементом є практичні заняття, які дозволяють закріпити здобуті навички. Навчання студентів автоматизованому пошуку інформації передбачає:

- пошук літератури в електронному каталозі;
- пошук інформації на сайті бібліотеки;
- пошук у базі даних.

Головне місце на заняттях для студентів 1 курсу займає знайомство з електронним каталогом. Користувачам надається доступ до електронного каталогу і в режимі он-лайн, і безпосередньо, через програму. На заняттях головним чином робиться акцент на внутрішню програму, яка має багато переваг. Студенти повинні оволодіти навичками пошуку інформації в електронному каталозі за різними параметрами: автор, назва, рік видання та інші. Але найголовніше – навчити студентів тематичному пошуку: за допомогою тематичного каталогу та за контекстним пошуком. Це дає змогу більш результативно знаходити інформацію. Дуже важливо звернути увагу студентів на можливість пошуку документів за кількома темами. На заняттях із студентами звертається увага на багатоаспектні можливості електронного каталогу. Студенти повинні навчитися в автоматизованому режимі проводити сортування інформації за певними ознаками, створювати списки літератури, які за потребою можна записати на диск чи роздрукувати на принтері.

В навчальному процесі дуже важливу роль відіграють ресурси Інтернет. У студентів, які працюють над науковою роботою викликає інтерес доступ до електронного каталогу інших бібліотек. В першу чергу до електронного каталогу Національної бібліотеки ім. В.І. Вернадського. Тому на занятті розглядається можливість такого пошуку фахової інформації. Заслужує на увагу база даних "Електронні бібліотеки", яка містить зібрання книг і текстів різного профілю, спеціалізовані віртуальні бібліотеки, енциклопедії та словники різного призначення, нормативні акти; база даних "Інформаційно-пошукові системи", яка має величезні пошукові можливості.

Студенти старших курсів оволодівають навичками практичного використання баз даних для наукової роботи.

Головним чином це стосується зовнішніх електронних ресурсів, серед яких Інтернет. Але перенасиченість інформацією ставить дуже важливе завдання: виробити навички оцінки і диференціювання інформації. Студенти повинні навчитись виділяти серед величезного потоку інформації найбільш важливу, знаходити більш раціональний шлях пошуку.

З метою наближення ресурсів Інтернет до користувача була розпочата робота по створенню навігатора Інтернет-ресурсів за профілем вузу. Тематика навігатора відповідає навчальним програмам університету та надає допомогу студентам в пошуку фахової інформації. Більш детально на заняттях студенти старших курсів знайомляться з повнотекстовою базою даних електронних журналів найбільшого у світі видавництва EBSCO. Головним чином представлені наукові журнали з суспільних, гуманітарних та економічних дисциплін. Доступ до бази даних надається і в режимі онлайн і на CD- та DVDROM. Крім того великий інтерес викликає база даних Proquest. Це інформаційно-пошукова система по науковій інформації, яка забезпечує миттєвий доступ до 7000 журналів. Тематичний репертуар електронної бібліотеки Proquest охоплює всі області наукових знань.

Але треба зауважити, що проведення практичних занять із студентами 1 курсу викликає певні труднощі через різний рівень комп'ютерної грамотності. (Мається на увазі слабка матеріально-технічна база в деяких школах). Тому студенти протягом року, звичайно, потребують додаткових консультацій.

Дуже важливим є момент одночасного підвищення інформаційної культури і студентів, і викладачів.

Перший етап роботи показав:

- необхідно особливу увагу приділяти вибору методів та засобів навчання;

- необхідно вивчати та втілювати досвід інших бібліотек щодо організації занять;
- необхідно застосування більш якісного обладнання та швидких каналів зв'язку.

На сьогоднішній день, інформаційна культура студента є одним з найважливіших показників рівня освіченості, інформаційної компетентності. Тому навчання студентів цьому напрямку маж стати одним з першочергових завдань ВНЗ.

Список використаних джерел:

1. Геллер И.С. К вопросу об информационно-библиографической культуре студентов / И.С. Геллер // Вестник БАЕ. – 2001. – № 1. – С.75-77.
2. Гендина Н.И. Информационное образование и информационная культура личности как факторы развития информационного общества / Н.И. Гендина // Библиотеки и ассоциации в меняющемся мире: новые технологии и формы сотрудничества: Материалы 8-й Междунар. конф. "Крым 2001" / ГПНТБ России. – М., 2001. – Т. 3. – С. 987-989.
3. Мац Л.В. Самостоятельная работа студента в информационном пространстве / Л.В. Мац, Ф.С. Лесев // Библиотеки и ассоциации в меняющемся мире: новые технологии и новые формы сотрудничества: Материал 8-й Междунар. конф. "Крым 2001" / ГПНТБ России. – М., 2001. – Т. 3. – С.1137-1138.
4. Медведова С. Концептуальна модель інформаційного навчання користувачів / С. Медведова // Бібліотечний вісник. – 1997. – № 2. – С.4-7.

In the article a concept is considered «informative culture» and methods of its forming within the framework of the special course of «Basis of informative culture».

Key words: informative culture, informative competence, new information's technologies.

Отримано: 23.09.2010

УДК 377.007.2

О. П. Ляска

Подільський державний аграрно-технічний університет

ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТЬОГО ІНЖЕНЕРА-ПЕДАГОГА ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ЗНАЧУЩИХ ОСОБИСТІСНИХ ЯКОСТЕЙ

У статті аналізуються підходи до тлумачення змісту і структури професійно-педагогічних компетентностей майбутніх інженерів-педагогів в контексті формування у них професійно особистісних якостей.

Ключові слова: компетентність, компетенція, професійно-педагогічна компетентність, інженер-педагог, професійно-особистісні якості.

Останніми роками проблематика компетентнісної освіти стала однією з найбільш досліджуваних. У роботах психологів та педагогів визначено і розглянуто різні аспекти компетентнісного підходу в освіті: проблеми виділення ключових компетенцій, їх реалізація в освітніх стандартах і в системах оцінки якості освіти, можливостей використання компетенцій як дидактичних одиниць в професійній освіті (Е. Зеер, І. Зімняя, О. Чуракова та ін.); педагогічні умови формування компетентності суб'єктів процесу учіння (І. Агапов, В. Шапалов та ін.); питання формування професійної компетентності спеціалістів різного профілю, використання окремих сучасних технологій навчання в рамках компетентнісної освіти (О. Дубасенюк, В. Свистун, Ю. Татур та ін.). Основна частина науково-педагогічних досліджень в галузі компетентнісної професійної освіти пов'язана з проблемами формування професійної компетентності педагогічних кадрів (В. Адольф, І. Грішина, В. Сластьонін, Д. Чернілевський та ін.).

Нині залишається малодослідженою проблема підготовки, розвитку та формування професійно-педагогічної компетентності інженерно-педагогічних кадрів як фахівців, що орієнтуються на реалізацію сумісної діяльності інженерної та педагогічної галузей, а тому повинні інтегрувати в собі якості, характерні для успішного виконання і однієї і іншої видів діяльності.

Метою статті є розгляд різних тлумачень та структурних підходів, які висвітлюють питання професійно-педагогічної компетентності як умови формування професійно значущих особистісних якостей інженерів-педагогів.

Рівень освіченості людини, особливо в сучасних умовах, не визначається об'ємом знань, їх енциклопедичністю. З позиції компетентнісного підходу, освіченість визначається як здібність розв'язувати проблему різної складності на основі постійно змінюваних знань. Компетентнісний підхід не заперечує значення знань, але акцентує увагу на здібності використання отриманих знань. Сьогоднішній педагог професійної школи, реалізуючи соціальне замовлення на підготовку мобільного, гнучкого, компетентного спеціаліста, не може сам бути некомпетентним. Це стосується і спеціалізації змісту предмету його викладання, і методичних й педагогічних прийомів взаємодії з аудиторією. Тому, професійно-педагогічне формування майбутнього педагога розглядається через поняття «професійна», або «професійно-педагогічна компетентність».

Проблема визначення професійної компетентності стала об'єктом дискусій і різних підходів між педагогами, психологами, фізіологами, спеціалістами-практиками і т.д., що привело до відсутності єдиного підходу до тлумачення поняття «професійно-педагогічна компетентність педагога» та заміною (ототожненням), рівноцінним вживанням в тому ж змісті категорій «професіоналізм», «кваліфікація», «професійно-педагогічні здібності» та ін.

В психології прийнятною є точка зору, відповідно до якої, поняття «компетентність» включає знання, вміння, навички, а також способи здійснення діяльності (Н. Талізін, О. Щербаков).

В теорії педагогічної освіти поняття «професійна компетентність» означає сукупність професійно обумовле-